

PRZEGLĄD ZAKOPIAŃSKI

Czasopismo poświęcone sprawom miejscowym.

Organ „Związku Przyjaciół Zakopanego“

Przedpłata wynosi: na rok bez przesyłki 9 kor., z przesyłką 10 kor.; kwartalnie bez przesyłki 2.25 kor., z przesyłką 2.50 kor. — Do każdego numeru dołącza się dla prenumeratorów: Lista gości, a nadto w miarę napływu przyjezdnych, bezpłatne dodatki nadzwyczajne, obejmujące listę świeżo przybywających do Zakopanego.

**Wychodzi
co czwartek.**

Adres Redakcyi: Dyonizy Bek, ul. Przecznicza 10.
Adres Administracyi: Dom komis. A. Modlińskiego na Krupówkach.

Numerów pojedynczych po 20 gr. i dodatków nadzwyczajnych po 10 gr. dostać można: w księg. Zwolińskiego, oraz sklepach: Komendzińskiego i Słowika. W Krakowie: W Głównej trafikce W. Bujańskiego w Rynku; w biurze dzienników i ogłoszeń Hopcasa i Salomonowej; w antykw. K. Wojnara Szewska 13, w księgarni Spółki Wydawn. i w księgarni Gebethnera i Sp.

Nabożeństwa. W niedziele i święta: a) Prymاریa o godz. 6 $\frac{1}{2}$, b) Wotywa o godz. 9-tej, c) Suma o 10 $\frac{1}{2}$. W dniu powszednie od 7 do 9 rano. Później o ile są obec księża.

Czytelnie. 1) Klimatyczna czytelnia czasopism, w biurze Komisji klimatycznej, otwarta cały dzień, bezpłatna.

2) Wypożyczalnia w księgarni Zwolińskiego.

3) Czytelnia czasopism i wypożyczalnia książek Stowarzyszenia „Czytelnia Zakopiańska“, Krupówki, willa «Polanka»

(obok poczty). Dla członków bezpłatna, dla obcych abonentów za opłatą 3 kor. miesięcznie. Cały dzień otwarta.

Wystawy. W szkole zawodowej przemysłu drzewnego, otwarta od 8 rano do 12-tej. Wejście bezpłatne. — W szkole koronarskiej wystawa wyrobów codziennie cały dzień bezpłatnie. — Muzeum Tatrzzańskie im. prof. Chałubińskiego przy ulicy Chałubińskiego, otwarte od 2-jej do 5-jej, oprócz niedziel i świąt. Opłata za wejście od osoby 20 ct.

K. CZERWIŃSKI

objazdowy ogrodnik

abituryent prusk. instytutu pomologicznego, z praktyką kilkunastoletnią w kraju i za granicą, podejmuje się racjonalnego cięcia drzew i szpalerów owocowych, zakładania i pielęgnowania różnorodnych ogrodów.

Posiada paszport do Niemiec i Rosyi.

Kraków, Topolowa 8, II p.

4—1

BAGNO.

(Ciąg dalszy).

II.

Nauki biologiczne, wyjaśniwszy warunki życia wogóle, wskazały też warunki zdrowia, warunki utrzymywania organizmów w stanie najnormalniejszego rozwoju i najdzielniejszego, najintensywniejszego funkcjonowania. Jedne z tych warunków wynikają ze stosunków klimatycznych, inne zależne są od sposobów życia, jakich się dana ludzka grupa trzyma. Rodzaj gleby, powietrze, woda, ciepło i światło, oddychanie, odżywanie, mieszkanie, ubranie, praca,

oto czynniki, które się składają na warunki ludzkiego zdrowia. Wszelkie badania oparte na olbrzymich doświadczeniach, doprowadziły do głębokich wniosków, które zmieniły w ostatnich czasach do gruntów poglądy ludzkie na tę sferę zagadnień i ustaliły pojęcia, na których opiera się tak higiena ludzi zdrowych, jak sposoby zapobiegania chorobom i środki leczenia ludzi chorych. Poznanie wszystkich tych warunków doprowadziło do przekonania, że wszędzie tam, gdzie się wytwarzają większe ludzkie skupienia, wszędzie też wytwarzają się ogniska chorób — zarazy. Chodzimy w chmurze wrogich nam niewidzialnych istot, dla których nasza ciemnota i niepatrzność wytwarza najdogodniejsze warunki istnienia i rozwoju, kosztem naszego życia. Dawniejsze złudzenia, że są jakieś miejsca absolutnie zdrowe, że jest jakaś np. linia immunizacyjna na pewnej wysokości nad poziomem morza, poza którą niema i być nie może chorób, upadło, gdyż, jak się pokazało, wszędzie tam, gdzie może żyć człowiek — mogą żyć bakterie. Uciekając z miast zarażonych odwiecznymi brudami, ludzie zaczęli się cisnąć do pustynnych górskich okolic, na podstawie faktu, że miejscowa, nieliczna i rzadko osiadła ludność nie podlega pewnym chorobom. Lecz cisnąć się tam, ludzie przynosili z sobą wszystkie fatalne warunki, niszczące zdrowotne właściwości górskiego klimatu, przynosili to, czem się

zakaża powietrze, wodę, ziemię, czem się przesłania blask słońca, słowem, przynosili z sobą wszystkie warunki rozwoju chorób. Idąc tak dalej, zaludniając nowe okolice, na sposób dawnych miejskich siedzib, ludzkość zanieczyściłaby wkońcu każdą cząsteczkę powietrza, każdą kroplę wody, każdą grudkę ziemi i gniłaby w własnym brudzie — nędzna, szpetna i kaleka. Na szczęście, tu przyszły nauki przyrodnicze i wskazały, w jaki sposób należy zmienić warunki w starych ogniskach życia, w wielkich i małych miastach, co należy zrobić przy zakładaniu nowych siedzib dla utrzymania w nich warunków zdrowia. Burzą się całe dzielnice starych miast, dla doprowadzenia słońca, powietrza i roślinności, przewraca się do dna ziemia pod ich fundamentami, ryją się podziemne labirynty kanałów i ku dalekim góróm wyciągają się łożyska wodociągów po wodę, wytryskującą z dziewiczych pokładów górskiej pustyni. Jednocześnie, dzisiejsza, tak bardzo wędrowna ludzkość, ciskając się do zdrowych, mniej zaludnionych okolic, znajduje już pewne normy życia, oparte na tej samej podstawie nauk przyrodniczych, normy warunkujące utrzymanie miejscowych, dodatnich właściwości klimatycznych i zapewniające możliwość zachowania posiadanego lub zdobycia utraconego zdrowia.

Z chwilą, w której Zakopane zostało odkryte, znalazło się też od razu na szlaku tych wędrowek; stało się jedną z najznakomitszych stacyi klimatycznych i wszystkie następstwa tego faktu tak dla Zakopanego, jak dla społeczeństwa, muszą się tu spełnić. W dziewiczym górskim powietrzu, na czystej ziemi, w krainie, «gdzie się woda zaczyna», wśród nielicznej ludności miejscowej, zaczyna się wytwarzać wielkie skupienie ludzkie, organizować miasto, wielkie ognisko życia, więc i chorób, jeżeli przezorność i wiedza ludzka temu nie zapobiegna.

Profesor Chałubiński, którego słusznie nazywamy twórcą Zakopanego, gdyż wszystko prawie to, czem Zakopane stać się może, przewidział, zakreślił w myśli swojej drogi jego rozwoju, i starał się nadać pewne, lepsze, wyższe normy ludzkim stosunkom, profesor Chałubiński, inicjując też założenie tu stacyi klimatycznej, uznanie Zakopanego za uzdrowisko, to jest postawienie go w stanie szczególnej obrony przed złymi wpływami zdrowotnymi, działał w myśl tych zasad, które nauka nowoczesna wskazała, jako podstawowe czynniki zdrowego i szczęśliwego życia ludzkości.

Ponieważ nie można postawić na granicy Podhala rogatek, utrudniających przyjazd tutaj ludzi, ponieważ nikt nie ma prawa zmonopolizować narzec

małej grupy ludzi tutejszego skarbu, jakim są Tatry, nikt nie ma prawa ograniczyć korzystania z warunków zdrowia fizycznego i psychicznego, jakie tu są złożone, należy więc z góry przewidzieć grożące niebezpieczeństwo, z góry wytworzyć takie stosunki, w którychby zniszczenie tego skarbu zdrowia, jaki tu znaleźliśmy, było niemożliwe. Tak powstaje stacya klimatyczna, której wszystkie zadania, albo są bezwzględnie, bezpośrednio związane ze sprawą zagadnień zdrowia, albo też mają na celu wytworzenie lepszych, dogodniejszych warunków życia, a tem samem pośrednio dążą do tego samego celu. Wobec tego nie trzeba, sądzę, długo uzasadniać, że główną, kierowniczą siłą zarządu takiej stacyi powinien być lekarz. On to jest i powinien być jej rozumem i sumieniem, on jeden może i powinien znać jej obowiązki i wszystkie następstwa ich zaniedbania; on powinien mieć tyle nauki, doświadczenia i wiedzy, żeby mógł dokładnie ocenić istotny, obecny stan Zakopanego i przewidywać to wszystko, co się stać może przy zmianie tego stanu na inny, niechybnie konieczny, przy przeobrażaniu się małej wsi, rozrzuconej w wielkich obszarach kraju, na miasto ze wszystkimi jego ujemnymi właściwościami. Tej nauki, tego doświadczenia, tej wiedzy, nie możemy ani spodziewać się, ani żądać od ludzi niewykształconych specjalnie, żyjących w warunkach, które usuwały możliwość obeznania się z temi zagadnieniami i powołanych nagle do współdziałania w tak ważnej, a zawiłej sprawie. Nie możemy tego żądać od przedstawicieli gminy zakopiańskiej, przedstawicieli wil i pensyonatów, zakładów przemysłowych i innych podobnych urzędów. Moglibyśmy tego spodziewać się po przedstawicielach zakładów leczniczych, moglibyśmy tego nawet od nich żądać, ale w tym wypadku spotyka nas fatalny zawód... Zatem całe zadanie utrzymania warunków zdrowia dla dzisiejszych mieszkańców i zabezpieczenia tych warunków na przyszłość, polega wyłącznie na lekarzu stacyi klimatycznej, reszta członków jej zarządu powinna mieć tylko ogólne pojęcie o dzisiejszym stanie tej sprawy, powinna mieć dosyć poczucia obywatelskich obowiązków, dość dobrej woli i chęci do pracy, żeby nie tylko nie przeszkadzać lekarzowi w spełnianiu trudnych i odpowiedzialnych obowiązków, ale wyteńczyć wszystkie siły, żeby mu pomagać i współdziałać. Stanowisko zatem lekarza komisji klimatycznej w Zakopanem, jak również stosunek jego do innych członków tej komisji i reszty mieszkańców Zakopanego są sprawami pierwszorzędного znaczenia społecznego i zatarg między lekarzem a sferą, w której on działa,

KALENDARZYK TATRZAŃSKI

„Zakopane i Tatry“

Przewodnik po Zakopanem i górach, niezbędny dla gości i turystów. 222 stron druku, 2 mapy kolorowe. Do nabycia w księgarni Zwolińskiego, w Biurze Towarzystwa Tatrzańskiego, Biurze Stacy klimatycznej i w sklepie S. Ciszewskiego.

Cena w ładnej oprawie
2 kor. 40 hal.

Przy dolinie „Za Bramką“

w «Schronisku» Jana Krzeptowskiego

o każdej porze wiejskie śniadania i podwieczorki.

Świeże mleko, kawa, herbata, sery, chleb, masło.

Ważne dla Turystów!

RESTAURACJA PRZY MORSKIEM OKU

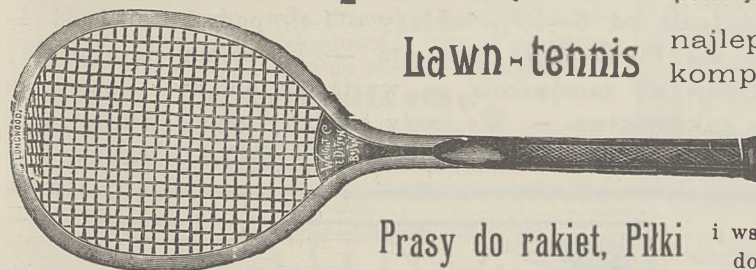
W TATRACH

zawsze obficie zaopatrzona.

Ceny przystępne, potwierdzone przez Tow. Tatrzańskie.

Reim i Spółka Rynek 37. Linia A-B. Kraków

polecają najtaniej:

Lawn-tennis

najlepsze angielskie kompletne. w w w w w w w w w w

Rakiety

z pierwsz. firm angielskich i amerykańskich.

Prasy do raket, Piłki i wszelkie inne przybory do tegoż pojedynczo.

HAMAKI dla dorosłych i dzieci.

Krokiety, Kule i Kręgle, Przyrządy gimnastyczne, Huśtawki ogrodowe, Piłki i Balony gumowe, Piłki nożne „Football“

Przybory do rybołówstwa w największym wyborze.

Necesery i Rzemyki do podróży.

Wanny i miednice gumowe do składania.

Kubki i flaszki podróżne.

Opal, Aphanizon, Feraxolin

i inne środki do czyszczenia sukien z plam.

Plasterki i tynktura na nagniotki.

Czepki, Kapelusze i Pantofelki do kąpieli.

Aparaty, Taśmy, Rękawiczki i Gąbki do nacierania ciała.

Mydło do kąpieli nie tonące.

CENNIKI NA ŻĄDANIE DARMO I OPEATNIE.

Lakiery, Kremy i Pasty do odświeżania żółtych, czarnych i popielatych bucików. Lakiery na kapelusze.

Podeszwy wkładkowe do bucików, chroniące od potu.

Perfumy, Mydła, Pudry, Wodę kolońską, Wody toaletowe.

Szczotki, Grzebienie, Lusterka, Gąbki i inne artykuły toaletowe.

Farby olejne lakierowe do podłóg.

Wyroby szczotkarskie.

Linoleum tryesteńskie, Ceraty, Chodniki, Rogóżki.

Środki owadogubne, Środki desinfekcyjne.

— DWA RAZY DZIENNIE WYSYŁKI POCZTOWE.

FILIA
MLECZARNI PRZEWORSKIEJ

ks. Andrzeja Lubomirskiego i Stan. hr. Mycielskiego

w Zakopanem, Krupówki 56

poleca

Masło deserowe i kuchenne, Sery krajowe
 Mleko sterylizowane.

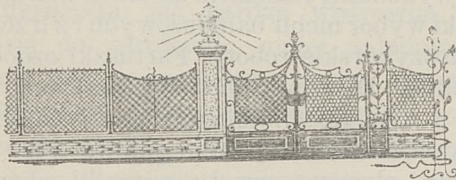
12-11

JÓZEF GORECKI

Adres telegr. GORECKI FABRYKA KRAKÓW.

PREMIOWANA FABRYKA

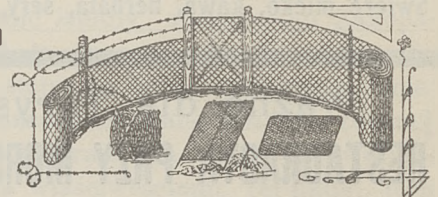
Telefon Nr 277.

konstrukcyi żelaznych, siatek maszynowych
 i wyrobów ornamentalnych kutych

W KRAKOWIE

ulica św. Wawrzyńca l. 26

poleca swoją

fabrycznie urządzoną pracownię do robót ornamentalnych kutych, konstrukcyjnych, budowlanych
 mebli żelaznych, łóżek i siatek maszynowych.

Wszelkie ogrodzenia siatkowe pojedyncze i ozdobniejsze, w każdej wysokości, wraz z bramkami i furtkami.
 Siatki ochronne do kominów, okien i do przesiewania piasku, łóżka pojedyncze i angielskiego systemu z materacami
 sprężynowymi, oraz wkłady sprężynowe do łóżek drewnianych. — Wzory i cenniki przesyła odwrotnie.

Ceny przystępne z dostawą kolejową i montowaniem na miejscu.

25-17

W Lilianie

są podawane śniadania od 8—10¹/₂, obiady o 1-ej, podwieczorki od 4—5
 i kolacye o 7-ej dla P. T. Gości z miasta — Rozsyłam na żądanie do
 domów. — Przyjmuje się zamówienia na wystawne obiady i kolacye oraz
 obstalunki wchodzące w zakres wykwintnego cukiernictwa. — We środy i soboty grywa orkiestra pod-
 czas obiadu.

10-8

Z poważaniem ZARZĄD LILIANY.

Stowarzyszenie Rękodzielników i Przemysłowców

„GWIAZDA“

podaje adresy członków:

Artysta-kowal. A. Folner. Przecznicza 22. Blacharz. Jan Ku-
 zmiński. Nowotarska 10. Kalfarz. Nowakowski. Kościeliska 25.
 Krawcy. Kilijan. Krupówki 22. Krzyżanowski. Krupówki 51.
 Kuśnierz. Lorek Fr. Krupówki 87. Malarz. Niemczyk St. Krup-
 ówki za zakładem dra Chwistka. Restauracya. Antoni Rauk.
 Krupówki 18. Stolarz. Andrzej Gąsienica. Krupówki 83.
 Szewcy. Antoni Wojciechowski. Przecznicza 9. Karasiński. Krup-
 ówki 21. Ślusarz. W. Tokarz. Zamoyskiego 3. Tapicer. Bara-
 nowski. Krupówki 21. Zegarmistrz. Mączyński. Krupówki 22.

PENSYONAT

„JORDANÓWKA“

Pokoje z całkowitem utrzymaniem.

Kuchnia wykwintna. Fortepian. Własne
 konie i powozy.